

companyia de mots de sentit oportú («arra per senyal de compra, parra, camarra, esgarra, embarra» i sis rims més en *-arra*). Avui és el mot usual en català central: cap al Nord fins al Maresme, Montserrat i força més Llobregat amunt; pel Sud fins Tarr. (BDC VI, 48), i l'Ebre; també a les tres Illes: Mall. (*DAmen.*), Men. (refrany en *AlcM*) i Eiv. («garrapata», PzCabr.); però també en alguns punts dels Pirineus (Conflent: Catllà, *ZRPh.* XLV, 250) i altres (en canvi *LLAGASTA* és el terme del NE., comprnent almenys tota la diòcesi de Girona i la major part d'Elna: Montalbà, *ZRPh.* XLV, 250).

Paparra s'ha usat també en llenguatge baix, en diversos sentits ajargonats: *agafar paparra* 'por' en un romanç de bonaventura d'una gitana: «en la mà una barra! / noves pronostica, / certas las embarra: / garfaràs *paparra* / quan les ohrirà!» (en un paper barceloní de 1707, p. p. MilàF, *Romillo.*, ed. 1853, p. 86); 'plantofada' a les Illes; 'mentida' o 'moc sec' en algun lloc de l'Emp. (*AlcM*, §§ 6-9).

D'altra banda és *caparra* la forma que s'usa, almenys, en la gran majoria dels dominis cat. occid. (BDC XIX, 109) i val.: de València li havia de venir a OPou (que essent gironí, hi hauria posat *llagasta*, però no *paparra*, però adoptava el mot de l'ambient on vivia): «GOÇOS: *caparras* o los cucs que s'fan en les ovelles: ricinus»; «*caparra*: garrapata», Carles Ros (1764); en efecte és el mot estès de Nord a Sud del País: «*caparra*: insecte paràsit de les ovelles; *garrapata*», maestr. (GaGirona, p. 128); i les terres altes alcoianes: «del gos flac no s'apeguen més que pusses y alguna *caparra*», MGadea (*T. del Xè* I, 94; *Vocab. en Secciones*, p. 68); hi ha diversos llocs, especialment cavitats i racons muntanyosos, al llarg del P. Val., que prenen nom de les paparras que els infesten (com la cova o avenc que a Montserrat ha donat nom a la grossa serra de les Paparres): un a la Calderona (prop de Serra, 1962); *el Cau de les Caparres* a l'O. del Port Vell d'Orba (1963). I així deu continuar fins a l'extrem Sud, com sigui que *caparra* és també del cast. de Múrcia (GaSoriano).

Però *kapāra* és així mateix el mot de la major part almenys del cat. occidental: ja el trobo cap a l'Ebre, el sento a les Garrigues (Granyena, 1936), recordo haver-lo sentit pel Pallars, i Ribagorçana amunt arriba fins a Benasc (BDC VI, 28) i fins a una bona part de la Vall d'Aran (Viella ib.). Des d'allà segueix per Aragó, on és cosa de la terra baixa (documentat allà en diversos autors del S. XVII) (*DECH*, GARRAPATA, n. 3), i segurament de tot Aragó: en tot cas tot el Llevant (Casp, Puebla de Ixar), i totes les valls del Nord, des de Gistau fins a Ansó (Casac., BDC XXIV, 164); a Bielsa diuen *kapāra* tant a la del gos com a la de l'ovella; i en particular ho apliquen a aquelles que s'encarnen tant en la pell de la bèstia que costa de llevar-los-les, perquè a penes es veuen («son agarrats de tot: no se koñōşen bien», 1965); a Linás de Broto les distingeixen de les *sékas* (1966).

En fi, *kapāra* consta que allà s'ha mantingut, sense interrupció, des d'abans del temps dels moros; car ja

era el mot del mossàrab oriental: *RMa.* grafia naturalment *qabāra*, i el tradueix aproximadament (potser només perquè no trobaren el terme llatí exacte) per «cime» ('xinxà'); i *PAlc* consigna *capāra*, tant amb la definició «ladilla» com «garrapata». El mot mateix, o variants molt pròximes, cap a l'Oest, ultrapassava, i potser de molt, els límits d'Aragó, almenys per terres nòrdiques de Lleó i de Castella: *DECH* III, 108b42-4.2

Com vaig demostrar en aquesta obra, el cast. *garrapata* és alteració de *carrapata* (per influència, segurament de *agarrarse*), que és la forma que ha restat en gal·lec i gran part de Portugal (aquí en concurrència amb *carraga*, *-aço*, gall. *carracha*), veg. altres formes i detalls en el meu llibre; Portugal enllà el mot deu arribar bastant al Sud, almenys entorn de la Serra da Estrela, on *carrapato* pren de més a més el sentit de 'clavilla que subjecta els fusells de les rodes' (*VKR* IV, 149).

Indico encara algunes variants catalanes i occitanes que allà no consten. A Tremp i certs indrets de Pall. i Ribag., segons *AlcM*, es diria *xibarra*: dubto que sigui cosa gaire antiga, car la inicial pot ser simplement deguda a contaminació de *xinxà*; val a dir que la *-b* sembla que ho hagi de ser més, i vacillem entre partir d'una variant **gabarra*, afí al gascó de Baretja *gabār* 'poll dels moltons' (Palay; Rohlf, *Le Gc.*, § 29) —variant de gènesi pre-romana—, o una forma mossàrab, que vagi pujar des de l'Ebre (cf. *qabāra* de *RMa.*), i encreuada ja allà amb *xinxà* (que al capdavant és també mossarabisme, propagat ulteriorment a tot el domini català).

Com a fruit d'un encreuament de *caparra* amb el tipus *LLAGASTA*, tenim *laparra* a la Baixa Vall d'Aran, i *lapàrrou*, *labar* o *lapás* a les diverses valls gascones, des de Luixon fins a Bigorra, arribant fins al Bearn (*labar*, *sapar*, *tapar*, Palay); i seguint al Nord, al llarg de l'Atlàntic, crec fins més enllà de la Gironda, car encara hi ha *lapace* a l'Illa d'Elle. Veg. per a tot això Schuchardt, *BhZRPh.* VI, 37-8; Alf. Schmitt, *Termin. Past. dans les Pyr. Centr.*; Marsan, p. 7, i Rohlf (l. c.).

En definitiva, després de les notes citades de Schuchardt i Rohlf, i del meu article del *DCEC*, va quedar clar que *caparra* 'paparra' és idèntic al basc *kapar* (amb article *kaparra*) 'paparra de mena menuda', que segons Azkue es retroba en tots els dialectes d'aquesta llengua, fora de la Sule i el Labort. I que segurament és el mateix que el basc dial. *kapar(ra)* «zarza, cambrón», propi de la Sule i de Biscaia, i *gapar(ra)* a Be-Naparra. El trasllat semàntic pogué produir-se en tots dos sentits, potser partint del vegetal, i en tot cas per comparació de l'arrapar-se propi d'una cosa i de l'altra: sigui als vestits o a la llana o a la pell. És clar que *paparra* ha de resultar d'una alteració, purament catalana, de *caparra*, per influència de *papa* 'cuca' (vegeu *PAP*) recolzant alhora en el sentiment reduplicatiu de *pa-pa* apropiat a l'acció pertinax d'aquest insecte.

DERIV.: +*Caparrera*. Cavanilles classifica les plantes dites *poa* en llatí, que ell tradueix per *pastura* + adjectiu, en *bulbosa* etc., una d'elles la *pastura caparre-*